

**І. В. Дорошенко**, асистент,  
ДВНЗ «Білоцерківський національний  
аграрний університет»

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

*У статті розглядається потреба в інвестиціях для розвитку підприємницької діяльності та їх окупність і виділено соціальний ефект від цього для суспільства.*

Ключові слова: економічна ефективність, кредитні ресурси, соціальний ефект, інвестиції.

*В статье рассматривается потребность в инвестициях для развития предпринимательской деятельности и их окупаемость, выделено социальный эффект от этого для общества.*

Ключевые слова: экономическая эффективность, кредитные ресурсы, социальный эффект, инвестиции.

*In the article the need for investment for business development and their return and allocated social effect of this for society.*

Keywords: economic efficiency, credit resources, social impact, investments.

Економічна ефективність розвитку підприємницької діяльності у сільськогосподарських підприємств формується на основі результатів виробничої та господарської діяльності. З урахуванням специфіки галузі сільського господарства можна стверджувати, що до виробничої діяльності слід відносити безпосереднє виробництво рослинницької та тваринницької продукції, надання різноманітних послуг, обслуговування членів кооперативів різних видів тощо. Важливе значення має господарська діяльність, а її ефективність може серйозно впливати на кінцеву прибутковість функціонування аграрних підприємств. Сюди слід віднести організацію управління, контролю, штрафні санкції за невиконання договірних зобов'язань, маркетингова та економічна діяльність, отримання інших (невиробничих) видів доходів і т.д. Тому для забезпечення розвитку підприємницької діяльності в аграрній сфері необхідно удосконалювати та збалансовувати ці види діяльності.

Розвитком сільськогосподарських підприємств займалися В.Г. Андрійчук, А.Ф. Бурик, П.І. Гайдуцький, В.С. Дієсперов, П.К. Канінський, І.І. Лукінов, М.Й. Малік та ін. Проте стан інвестиційного забезпечення підприємницької діяльності сільськогос-

подарських товаровиробників та питання підвищення ефективності діяльності підприємств залишилися поза увагою дослідників, особливо на регіональному рівні.

Метою статті є: визначити потребу в інвестиціях для розвитку підприємницької діяльності та їх окупність і виявити соціальний ефект від цього для суспільства.

Важливою проблемою забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств є нестача або недостатня наявність фінансових та матеріальних ресурсів. Для цього необхідно залучити необхідні інвестиції (табл. 1).

*Таблиця 1*

**ПОТРЕБА В ІНВЕСТИЦІЯХ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Назва підприємства	Кількість	Витрати на створення та функціонування підприємств протягом першого року, тис. грн	Загальна потреба в інвестиціях, тис. грн
<b>Білоцерківський район</b>			
Підприємство по заготівлі молока	3	371,7	1115,1
Міжгосподарське підприємство із постачання та збуту рослинницької продукції	1	381,2	381,2
Машинно-технологічне підприємство	1	656,4	656,4
Всього	5	×	2152,7
<b>Київська область</b>			
Підприємство по заготівлі молока	75	9292,50	27 877,50
Міжгосподарське підприємство із постачання та збуту рослинницької продукції	25	9530,00	9530,00
Машинно-технологічне підприємство	25	16410,00	16 410,00
Всього	125	×	53 817,5

Закінчення табл. 1

Назва підприємства	Кількість	Витрати на створення та функціонування підприємств протягом першого року, тис. грн	Загальна потреба в інвестиціях, тис. грн
Україна			
Підприємство по заготівлі молока	1800	223 020	669 060
Міжгосподарське підприємство із постачання та збуту рослинницької продукції	600	228 720	228 720
Машинно-технологічне підприємство	600	393 840	393 840
Всього	3000	×	1 291 620,0

Проведені розрахунки свідчать, що загальна потреба в інвестиціях на розвиток підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств при умові створення трьох підприємств по заготівлі молока, по одному міжгосподарському підприємству із постачання та збуту рослинницької продукції та машинно-технологічному в Білоцерківському районі необхідно залучити майже 2,2 млн грн, для Київської області — 53,8 млн грн, а для України — близько 1,3 млрд грн. Ці витрати будуть забезпечувати вартість створення та функціонування протягом першого року.

Проведені розрахунки вказують на достатньо високу окупність вкладених інвестицій. Так, при залученні кредитних ресурсів, вартість яких не перевищує 10 % річних, запропоновані проекти можуть окупитися. Максимальна ставка кредиту, при якій забезпечується функціонування та беззбитковість сільськогосподарських підприємств відрізняється від специфіки їх діяльності і складає для закупівлі та реалізації молока 11,0 %, а для постачання та збуту рослинницької продукції 14,9 % (табл. 2).

Таблиця 2

**МАТРИЦЯ ОКУПНОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ  
ЗА РАХУНОК СТВОРЕННЯ НОВИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ  
ПІДПРИЄМСТВ**

Вид діяльності	Власні ресурси	Річні ставки за кредитами, %			Максимальна ставка кредиту, при якій забезпечується беззбитковість, %
		5 %	10 %	15 % і більше	
Закупівля та реалізація молока*	+	+	+	-	11,0
Постачання та збут рослинницької продукції**	+	+	+	-	14,9

\* При умові кредитування на суму створення та функціонування підприємства та витрат, необхідних на заготівлю молока протягом місяця і розвитку подій за четвертим сценарієм

\*\* При умові кредитування закупівлі необхідних насінневого матеріалу, засобів захисту рослин та мінеральних добрив за першим варіантом та фінансування витрат на створення та функціонування підприємства

Нами проведено розрахунки щодо визначення соціального ефекту від розвитку підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 3).

Таблиця 3

**СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ РОЗШИРЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ  
ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Назва підприємства	Кількість, од.	Додаткові робочі місця, од.	Річний фонд заробітної плати, тис. грн	Нарахування на фонд заробітної плати (39 %), тис. грн	Оплаткування доходів (20 %), тис. грн
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Білоцерківський район					
По заготівлі молока	3	9	324,0	126,36	64,8
З постачання та збуту рослинницької продукції	1	5	180,0	70,2	36,0
Машинно-технологічне	1	10	360,0	140,4	72,0
Всього	5	24	864,0	336,96	172,8

Закінчення табл. 3

Назва підприємства	Кількість, од.	Додаткові робочі місця, од.	Річний фонд заробітної плати, тис. грн	Нарахування на фонд заробітної плати (39 %), тис. грн	Оподаткування доходів (20 %), тис. грн
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Київська область					
По заготівлі молока	75	225	8100,0	3159,0	1620,0
З постачання та збуту рослинницької продукції	25	125	4500,0	1755,0	900,0
Машинно-технологічне	25	250	9000,0	3510,0	1800,0
Всього	125	600	21 600,0	8424,0	4320,0
Україна					
По заготівлі молока	1800	5400	194 400,0	75 816,0	38 880,0
З постачання та збуту рослинницької продукції	600	3000	108 000,0	42 120,0	21 600,0
Машинно-технологічне	600	6000	216 000,0	84 240,0	43 200,0
Всього	3000	14 400	518 400,0	202 176,0	103 680,0

За результатами проведених розрахунків можна стверджувати, що запропонований проект передбачає створення в Білоцерківському районі Київської області 5 сільськогосподарських підприємств, що нададуть додатково 24 робочих місця з оплатою праці на рівні 3000 грн. Загальний річний фонд оплати праці складатиме 864 тис. грн. За сучасних умов оподаткування нарахування на фонд заробітної плати складають близько 39 % та оподаткування доходів фізичних осіб (15 % та близько 5 % відрахування до фондів соціального страхування) близько 509,76 тис. грн буде направлено в бюджети різних рівнів. У Київській області кількість робочих місць буде збільшено на 600 з аналогічним рівнем оплати праці, а в бюджет буде перераховано близько 12,744 млн грн. У межах України соціальний ефект буде складати 14,4 тис. додаткових робочих місць із заробітною платою на рівні 3000 грн, а близько 305 856 млн грн буде спрямовано на підтримку бюджетів різних рівнів.

Тобто, розвиток підприємницької діяльності сільськогосподарських підприємств дасть змогу суттєво підвищити економічну ефективність господарювання аграрних товаровиробників. Це дасть змогу поліпшити соціальну ситуацію в сільській місцевості за рахунок збільшення чисельності робочих місць, забезпечення працюючих конкурентоспроможною заробітною платою, покращення умов праці, підвищення мотивації до праці і т. д. Із зростанням фонду заробітної плати найманих працівників будуть збільшуватися відрахування до бюджетів різних рівнів, що дасть змогу підтримати соціально-орієнтовані державні проекти. Із залученням додаткових працівників для функціонування кооперативів буде зменшуватись показник безробіття населення. Тобто, менша кількість людей буде претендувати на державну соціальну допомогу на випадок безробіття, що дасть змогу зменшити суму виплат і навантаження на бюджети різних рівнів.

Нами були проведені розрахунки щодо окупності інвестицій на розвиток сільськогосподарських підприємств Білоцерківського району Київської області згідно запропонованого проекту. При умові звільнення від податкових зобов'язань щодо нарахувань на фонд оплати праці таких господарюючих структур окупність інвестицій коливається від 4,7 до 8,8 років (без врахування інших механізмів допомоги). Тобто, при умові створення таких проектів в районі окупність інвестицій за рахунок надання податкових канікул може складати 6,4 роки (табл. 4).

*Таблиця 4*

**ОКУПНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ ЗА РАХУНОК НАДАННЯ  
ПОДАТКОВИХ КАНІКУЛ**

Назва підприємства	Необхідні інвестиції, тис. грн	Щорічні надходження до бюджетів різних рівнів, тис. грн	Строк окупності, років
По заготівлі молока	1115,1	126,36	8,8
З постачання та збуту рослинницької продукції	381,2	70,2	5,4
Машинно-технологічне	656,4	140,4	4,7
Всього	2152,7	336,96	6,4

Світовий досвід свідчить, що практично в усіх розвинутих країнах держава бере активну участь у формуванні та розвитку підприємницької діяльності, підтримці найбільш доцільних і ефективних її напрямків. Навіть у країнах з віковими традиціями підприємництво потребує надання державних програм для його підтримки. Деякі країни з розвинутою ринковою економікою мають розгалужену і чітку систему державної підтримки (США, Японія, Німеччина, Франція), а в інших ця система знаходиться ще тільки у стадії становлення і розвитку.

Досвід розвинутих країн переконує, що розвиток підприємництва можливий у разі оптимального поєднання, узгодження і комбінування різних форм, методів та засобів його регулювання і підтримки. Фінансово-кредитна підтримка передбачає прямі гарантовані позики, цільове субсидіювання, пільгове кредитування, гарантії перед кредитними товариствами, цільове бюджетне фінансування, створення різних кредитно-фінансових та інвестиційних організацій [1]. Сприятлива податкова політика передбачає формування системи пільгового оподаткування, надання права прискореної амортизації і вилучення амортизаційних відрахувань з об'єктів оподаткування. Інформаційно-консультативна підтримка забезпечує інформаційне обслуговування, надання консультативної допомоги з питань становлення і функціонування підприємницьких структур. Організаційно-управлінська підтримка — це навчання, допомога в інноваційній сфері і технічна допомога.

Необхідно також розвивати інфраструктуру підтримки підприємництва: технологічного характеру, фінансового, інформаційного, майнового, навчального, технічного і налагодження ділових контактів. До структури відносять технопарки, лізингові центри, фонди підтримки підприємництва, інформаційно-консультативні установи, ради з питань розвитку підприємництва.

Державний контроль за розвитком підприємницької діяльності у сільському господарстві повинен поєднуватися з ринковим механізмом. Разом з тим, останнім часом на сільськогосподарську галузь окрім вітчизняного законодавства, справляє вплив і міжнародне. Україна є учасником світової торгівлі і тому повинна виконувати цілий ряд міжнародних вимог, які узгоджуються з власним законодавством [3]. Вхідження України в світовий економічний простір і розвиток підприємцями зовнішньоекономічної діяльності зумовило необхідність врахування ними міжнародного середовища. Для цього доцільно знати і враховувати в своїй діяльності кон'юнктуру світового ринку, динаміку цін на

сільськогосподарську продукцію та ресурси, масштаби імпорту конкуруючої продукції, можливості виходу на міжнародний ринок, економічні і політичні зміни зарубіжних країн. Врахування цієї інформації допоможе підприємцям ефективно приймати управлінські рішення.

Позитивним результатом є також збільшення асортименту продукції. Зовнішня конкуренція стимулює ефективне вітчизняне виробництво, сприяє зниженню ціни і підвищенню якості вітчизняної продукції. У результаті активного товарообміну між країнами розвиватимуться новітні технології. Збільшення експорту вітчизняної продукції забезпечує підвищення доходів товаровиробників, податкові надходження в бюджет і в кінцевому результаті сприяє зростанню доходів та добробуту населення в цілому.

Отже, сьогодні актуальним завданням держави є вдосконалення існуючих та прийняття нових законів з метою створення оптимальних умов для найефективнішого функціонування підприємництва. Доцільно скоротити перелік ліцензованих видів діяльності і спростити механізм отримання ліцензій, ввести норму про часткове звільнення від оподаткування протягом перших двох років діяльності новостворених підприємств. З метою полегшення порядку створення господарських товариств треба зменшити розміри мінімального статутного фонду. Також потрібно передбачити створення механізму взаємного кредитування суб'єктів підприємництва і пошуку нових джерел інвестування [2]. Заходи державного впливу на розвиток підприємництва повинні узгоджуватись із вимогами міжнародних організацій та структур, що функціонують у сферах розвитку підприємництва.

### **Література**

1. *Волощук К.Б.* Інвестиційні пріоритети сучасного розвитку аграрних підприємств // Економіка АПК. — 2010. — № 8. — С. 68—72.
2. *Колотуха С.М., Борейко І.П.* Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності // Економіка АПК. — 2009. — № 1. — С. 89—96.
3. *Лузан Ю.Я.* Розвиток державної підтримки аграрного сектору України в умовах членства в СОТ / Ю.Я. Лузан // Облік і фінанси АПК. — 2008. — № 3. — С. 4—11.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2011 р.